

DOKUZUNCU SINIF TARİH DERS KİTABINDA YER ALAN GÖRSELLER HAKKINDA ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ: TRABZON ÖRNEĞİ*

*Ebru DEMİRCİOĞLU***

ÖZET

Ders kitapları eğitim ve öğretim sürecinin en önemli unsurları arsında yer almaktadır. Bu materyallerin hazırlanmasında pek çok husus dikkate alınmalıdır. Ders kitabı hazırlama sürecinde dikkat edilmesi gereken hususların başında görseller gelmektedir. Nitelikli bir ders kitabında görseller metinle uyumlu olmanın yanında, açık, anlaşılır ve öğrencilerin ilgisini çekecek şekilde yapılandırılmalıdır.

Bu çalışmanın amacı, Trabzon ilinde bulunan tarih öğretmenlerinin, dokuzuncu sınıf Tarih ders kitabında yer alan görseller hakkındaki görüşlerini ortaya koymaktır. Çalışmanın evrenini Trabzon ilinde bulunan tarih öğretmenleri oluştururken, araştırmanın örneklemini Trabzon il merkezi ve sahil şeridindeki ilçelerde görev yapan deneyimli Tarih öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırma nitel bir anlayışla gerçekleştirilmiş olup, örneklem seçiminde amaçlı örneklem kullanılmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak açık-uçlu sorulardan oluşan bir anket ve yarı-yapılandırılmış mülakat kullanılmıştır. Bu veri toplama araçlarıyla derinlemesine bilgi elde edilmeye çalışılmıştır.

Açık-uçlu anket çalışmasına kırk dokuz tarih öğretmeni katılırken, mülakatlar sekiz öğretmenle gerçekleştirilmiştir. Her iki veri toplama aracıyla elde edilen veriler, kendi içinde kategorilere ayrılarak analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen verilerin ışığı altında, araştırmaya katılan tarih öğretmenlerinin, dokuzuncu sınıf tarih ders kitabında bulunan görsellerin nasıl kullanılması gerektiği konusunda yeterli eğitim ve bilgilerinin olmadığı anlaşılmaktadır. Buna ek olarak, öğretmenlere göre dokuzuncu sınıf tarih ders kitabında yer alan görsellerin bir kısmının metinlerle uyumlu olmadığı, bazı görsellerin açık ve net olmamasının yanında anlaşılır olmadığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tarih Öğretimi, Dokuzuncu Sınıf Tarih Ders Kitabı, Görseller, Öğretmen Görüşleri

* Bu makale, danışmanlığı Prof. Dr. Mesut Çapa tarafından yapılan ve Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde 2011 yılında Ebru DEMİRCİOĞLU tarafından hazırlanan “Tarih Öğretmenlerinin Dokuzuncu Sınıf Tarih Ders Kitabındaki Görseller Hakkındaki Görüşleri” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

**

PERCEPTIONS OF HISTORY TEACHERS ABOUT VISUAL MATERIALS OF NINTH GRADE HISTORY TEXTBOOK

ABSTRACT

Textbooks are important tools of teaching and learning process in education system. There are some important criteria in preparing textbooks. Especially visual materials which should be paid attention in the preparation process of textbooks are important. Visual materials of a qualified textbook should also have the following criteria which are as follows: harmony between text and visual materials, clarity and catching attention of students.

The purpose of this thesis is to determine perceptions of history teachers about visual materials of ninth grade history textbooks. The research carried out experienced history teachers who teach history in the city center of Trabzon and on the coast of the province of Trabzon. The purposive sampling was used in the research to choose history teachers. A qualitative approach was used in the study and two data collection tools which are an open-ended questionnaire and a semi-structured interview to gather data. 49 history teachers participated open-ended questionnaire and semi-structured interviews carried out with 8 teachers. In the light of the data, it seems that the great majority of history teachers do not know how to use visual materials in history textbooks and think that visual materials in the ninth grade history textbooks do not explain texts properly. Furthermore, they also stated that some visual materials in the ninth grade history textbook are not clear and understandable.

Key Words: History Teacher, Ninth Grade History Textbook, Visuals, Perceptions of History Teachers.

Giriş

Eğitim ve öğretim sürecinin önemli bir unsuru olan ders kitabının geçmişinin M.Ö. 4000 yıllarına kadar indiği iddia edilmektedir (Kaya 2002: 88; Tekışık 1986: 1). Ders kitapları, geçmişten bugüne içinde yaşanan çağın teknolojik imkânlarına göre değişim göstermiş ve şekillenmiştir. Günümüzde ise, modern teknolojiyle birleşen ders kitabı artık herkesin istediği zaman ulaşabileceği bir materyal durumuna gelmiştir.

Unesco'ya göre ders kitabı, “Kapakları dışında en az 49 sayfa olan ve süreli niteliği bulunmayan basılı yayın ...” (Ceyhan vd. 2004: 14) olarak tanımlanmaktadır. Ders kitaplarının hazırlanma aşamasında bazı ortak ilkeler bulunmasının yanında, öğretimi yapılan alanın özelliklerine göre de farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin öğrencilerin kendi yaşadıkları zaman diliminden çok önce meydana gelmiş olayları anlatan tarih dersi kitaplarının hazırlanmasında, dikkat edilmesi gereken en önemli hususların başında soyut olan geçmişin somut hale getirilmesi gelmektedir. Bu çerçevede resim, fotoğraf, minyatür, gravür, karikatür, grafik, şema, plân ve harita gibi unsurlardan oluşan görseller, tarih ders kitaplarında soyut olanı somut hale getirmeye yardımcı olabilecek en önemli unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Teknolojik ve ekonomik açıdan gelişmiş ülkelerin tarih ders kitapları incelendiği zaman, bu materyallerin içindeki çok sayıda görselin, anlatımı yapılan konuları daha anlaşılır kıldıkları ve

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013

öğrenmeyi kolaylaştıracak şekilde kullanıldıkları görülmektedir. Gelişmiş ülkelerdeki tarih ders kitaplarının ayrılmaz bir parçası olan görsellerin oluşturulmasında ve seçiminde bazı kriterler ön plana çıkmaktadır. Ders kitapları içindeki görselleri daha anlamlı ve faydalı kılacak bu kriterlerin bir kısmını aşağıdaki gibi sıralayabiliriz (Bölükbaş 2005: 37–38; Güneş 2002: 139–140; Kılıç vd. 2002: 137–140; Şahin vd. 2001: 19–20; Şimşek 1997: 69):

- Görsel, somut bir mesaja sahip olmalıdır.
- Ders kitabına konulacak metinler özenle seçilmeli, özenle görselleştirilmeli ve estetik değerler içermelidir.
- Konularla ve dersin içeriğiyle görseller arasında bir ilişki olmalıdır.
- Görsel öğeler konuya, programa ve amaca uygun olmalıdır.
- Seçilen görseller ilgi uyandırmalıdır ve öğrenciyi düşündürmelidir.
- Resimler sayfa içinde yerleştirilirken estetik olarak düzenlenmelidir.
- Görseller numaralandırılmalıdır.
- Görsellerin altlarında görseli açıklayan doyurucu bilgiler bulunmalıdır.
- Görsel, metni açıklayıcı olmalıdır.
- Görsel öğeler okunabilir olmalıdır.
- Görseller öğrencilerin yaş ve seviyeleri dikkate alınarak oluşturulmalıdır.
- Başlıklar, görsel tasarım ilkelerine uygun olmalıdır.

Tarih ders kitaplarına yönelik görsellerin hazırlanması aşamasında yukarıdaki hususlara dikkat edilmesi, tarih ders kitaplarının niteliğini ve kalitesini artırarak daha kalıcı öğrenmelerin oluşmasına zemin hazırlayacaktır.

Ders kitaplarındaki görsellerden istenilen düzeyde verim alabilmek için, dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise, bu unsurların ders kitaplarına nasıl yerleştirileceğiyle ilgilidir. Görsellerin ders kitaplarına nasıl yerleştirileceğiyle ilgili bir dizi kural bulunmaktadır. Bu kuralları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

- Görsel öğeler altı satırdan büyük, üç satırdan küçük olmamalıdır (Güneş 2002: 116).
- Sayfa düzenine bakıldığında, tüm sayfalarda önce görseller, görsellerin altında da açıklama veya görselle ilgili bir metin yer almalıdır (Akın 2007: 43) .
- Sayfa düzeninde, kenar boşlukları her üniteye farklı renk alacak şekilde yapılarak sınırlandırılmalıdır (Yel 2003: 151).
- Arka fona yerleştirilen, tüm sayfayı kaplayan ve üzerine yazılar yazılan resimleme teknikleri öğrenciyeye bir katkı sağlamayacağından kullanılmamalıdır (Güneş 2002: 116).
- Sayfaların üst ve alt boşlukları renkli şeritler halinde düzenlenmelidir (Yel 2003: 151).
- Görsellerin arasına bırakılan boşluklar, görsellerin daha iyi görülmesini ve anlaşılmasını sağlamaktadır bu nedenle yerleştirilirken aralarındaki boşluklara dikkat edilmelidir (Güneş 2002: 116).

Ders kitaplarından öğrencilerin istenilen düzeyde yararlanabilmesi için, görsellerin gerek hazırlanması aşamasında ve gerekse ders kitaplarına yerleştirilmesinde yukarıdaki hususlara dikkat edilmelidir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013

Ülkemizde tarih ders kitaplarının incelemesine dayalı çalışmalar II. Dünya Savaşı'ndan sonra gündeme gelmeye başlamıştır. Özellikle Unesco'nun tarih ders kitaplarıyla ilgili başlattığı çalışmalara Türkiye'de dâhil olmuş (Safran vd. 1996) ve ders kitaplarının iyileştirilmesine yönelik metinlere de imza atmıştır. Tarih ders kitaplarıyla ilgili uluslararası bu çalışmalara ilaveten, ülkemizde tarih ders kitaplarıyla ilgili çalışmaları 1980'lerde Salih Özbaran ve öğrencilerinin yapmış olduğu çalışmalarla hareketlendiği görülmektedir. Özbaran (1992, 1997 ve 2003) çalışmalarında tarih ders kitaplarının özellikle ideolojik boyutunu eleştirmiştir.

Ülkemizde tarih ders kitaplarının özellikle ideolojik boyutuyla ilgili çalışma yapan bir diğer isim ise Kabapınar'dır (1991; 1992). Araştırmacı, çalışmalarında Türk tarih ders kitaplarında ideolojik vurgunun ön planda olduğunu belirtmektedir. Kabapınar diğer bir çalışmasında Türk ve İngiliz tarih ders kitaplarını içerik ve tasarım açısından karşılaştırmıştır. Bu çalışmada Türk tarih ders kitaplarında tasarım ve içerik açısından problemler olduğu tespit edilmiştir (Kabapınar 1998). Tarih ders kitaplarıyla ilgili ülkemizde ilk çalışma yapanlardan birisi, Aslan (1992) olup, araştırmacı "Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük" derslerinin ve kitaplarının sorunlarını araştırmıştır. Tarih ders kitaplarıyla ilgili çalışmalar incelendiği zaman bu çalışmaların daha ziyade, ders kitaplarının içeriğine yönelik olduğu görülür. Buna karşın özellikle tarih ders kitaplarında yer alan görsellerle ilgili ülkemizde yeterli çalışma bulunmamaktadır.

Ülkemizde tarih ders kitaplarında görsellerle ilgili çalışmalar bulunmamasına karşın, bu konuyla ilgili olarak sosyal bilgiler ders kitaplarına yönelik çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Sosyal bilgiler ders kitaplarındaki görsellerle ilgili yapılan çalışmaların ortak sonuçlarının bir kısmını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

- Görseller metinleri desteklememektedir (Sığan 1997: 147–148; Alkan 2002).
- Görsel düzen özellikleri yönünden sorunlar vardır (Kılıç 1999).
- Ders kitaplarının kapakları dikkat çekici nitelikte değildir (Seven 2001).
- Ders kitabındaki haritalarda hata vardır.
- Fotoğraflarla metinler arasında uyumsuzluk vardır. Fotoğraf ve resimlerde renklerin baskısı kalitesizdir (Uzguç 2002).
- Görseller ilgi çekici değildir (Kayabaşı 2003).
- Tasarım ve sayfa düzeni yeteli değildir (Kayabaşı 2003).
- Ders kitabındaki haritalar ilgi çekici değildir (Yalçınkaya 2004; Bek 2005).

Sosyal bilgiler ders kitaplarına yönelik yapılan çalışmaların sonucunda, bu ders kitaplarında yer alan görsellerin bir dizi problem barındırdığı anlaşılmaktadır.

Sosyal bilimlerin bir diğer disiplini olan coğrafya ders kitapları üzerine çalışma yürüten Aslan (2005: 257–273), yukarıdaki sonuçlara benzer sonuçlar ortaya koymuştur. Aslan'a göre ders kitaplarında şekiller, haritalar, fotoğraflar yeterli sayıda değildir, kitaplarda kullanılan grafikler, aynı yıla ait olmalarına rağmen farklı istatistikî bilgileri vermektedirler.

Ülkemizde ders kitaplarıyla ilgili çalışmalar incelendiği zaman, farklı disiplinlerdeki ders kitaplarında yer alan görsellerle ilgili veriler ortaya koyan çalışmaların olduğu görülmektedir. Bu çalışmalar içinde tarih ders kitaplarındaki görsellere yönelik, özellikle yeni hazırlanan ders kitaplarındaki görsellerin incelenmesine yönelik, çalışmaların olmadığı anlaşılmaktadır. Bu boşluğu doldurmak amacıyla bu çalışma gerçekleştirilmiştir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013

Çalışmanın amacı

Bu çalışmanın amacı, Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırlamış olduğu ve halen liselerde okutulmakta olan dokuzuncu sınıf tarih ders kitabındaki (DSTDK) görseller hakkında, Trabzon ilindeki tarih öğretmenlerinin görüşlerini ortaya koymaktır. Bu çerçevede çalışmayla aşağıdaki sorulara cevap aranmaya çalışılacaktır:

- Tarih öğretmenlerinin görsellerin kullanımına yönelik almış oldukları eğitimin düzeyi nedir?
- Tarih öğretmenlerinin DSTDK'ndaki görselleri kullanım sıklığı nedir?
- Tarih öğretmenlerinin DSTDK'ndaki görsellerin niteliği ve işlevselliği hakkındaki görüşleri nelerdir?
- Tarih öğretmenleri DSTDK'ndaki görselleri kullanırken nelere dikkat etmektedirler?
- Tarih öğretmenleri, DSTDK'ndaki görselleri kullanırken hangi problemlerle karşılaşmaktadırlar?

Yöntem

Bu çalışma nitel bir anlayışa dayalı olarak yürütülmüş olup, araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Bu çerçevede veri toplama araçları açık uçlu bir anket ve yarı yapılandırılmış mülakattır.

Örneklem

Bu çalışmanın evrenini Trabzon ilindeki liselerde görev yapan ve dokuzuncu sınıf tarih derslerinden sorumlu olan tarih öğretmenleridir. Araştırmanın örneklemini, Trabzon il merkezi ve sahil şeridinde bulunan liselerdeki, dokuzuncu sınıf tarih derslerinden sorumlu tarih öğretmenleri oluşturmaktadır. Açık uçlu anket çalışmasına katılan öğretmenlerin seçiminde amaçlı örneklem (Purposive Sampling) kullanılmıştır. Amaçlı örneklem aracılığıyla, Trabzon il merkezi ve sahil şeridindeki alt yapısı güçlü liselerdeki deneyimli öğretmenler seçilmeye çalışılmıştır. Araştırmada kullanılan mülakat çalışması için, açık uçlu ankete katılan öğretmenler arasında rastgele seçim yapılmıştır.

Bu çalışmanın ilk aşamasında kullanılan veri toplama aracı, açık uçlu sorulardan oluşan bir ankettir. Nitel bir anlayışla oluşturulan anketteki sorular açık uçlu olup, öğretmenlerin fikir ve görüşlerini derinlemesine ortaya koyacak şekilde hazırlanmıştır. Anketteki açık uçlu sorularla elde edilen veriler içerik analizine dayalı olarak analiz edilmiştir.

Araştırmadaki bir diğer veri toplama aracı mülakattır. Bu çalışmada, Trabzon il merkezi ve Akçaabat ilçesinde anket çalışması yapılan öğretmenler arasından seçilen sekiz tarih öğretmeniyle yarı-yapılandırılmış mülakat uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakat uygulanmasının sebebi, problemle ilgili olarak tarih öğretmenlerinin görüşlerini daha derinlemesine ortaya koymaktır. Buna ek olarak, anket ve mülakat sorularının karşılaştırılarak elde edilen verilerin geçerliği ortaya konmaya çalışılacaktır.

Araştırmada kullanılan açık uçlu anket ve mülakatların geçerliliği ve güvenilirliği için bir dizi etkinlik yapılmıştır. Bunlar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Açık uçlu anket ve mülakat soruları ilgili literatür ışığında hazırlanmıştır.
- Açık uçlu anket ve mülakat sorularıyla ilgili uzman görüşüne başvurulmuştur.
- Açık uçlu anket ve mülakat sorularıyla ilgili pilot çalışmalar yapılmış ve pilot çalışmalar sonucunda ölçme araçlarına son hali verilmiştir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013

Verilerin toplanması

Tarih öğretmenlerinin, DSTDK'ndaki görseller hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla oluşturulan anket formu, 70 tarih öğretmenine dağıtılmıştır. Dağıtımı yapılan 70 anket formundan 49'u geri dönmüştür. Açık-uçlu ankette sorulan sorulara verilen cevaplar kategorilere ayrılmıştır. Oluşturulan bu kategorilerin yüzde ve frekansları bulunarak analiz yapılmıştır.

Çalışmada tarih öğretmenlerinin görüşlerini daha derinlemesine elde etmek amacıyla yarı-yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Mülakatların analizinde ilk aşamada veriler dikkatlice okunmuştur. İkinci aşamada ise, elde edilen veriler kategorilere ayrılmış ve bu kategorilerin ışığı altında yorumlar yapılmıştır.

Çalışmada Kullanılan Dokuzuncu Sınıf Tarih Ders Kitabı:

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2009 yılında basımı yapılan DSTDK, 204 sayfadan oluşmaktadır. Ders kitabında, 36 adet harita, 17 adet tablo, 14 adet şema ve 198 adet resim bulunmaktadır. Bu resimlerin 14'ü minyatür, 13'ü temsili resimdir. Bu verilere dayalı olarak DSTDK'nın görseller açısından zengin bir materyal olduğu söylenebilir.

Bulgular ve Yorum:

Tarih öğretmenlerinin, DSTDK'ndaki görseller hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla yürütülen bu araştırmanın ilk kısmı olan açık uçlu anket çalışmasına 49 tarih öğretmeni katılmıştır. Bu öğretmenlerden 25'i erkek, 21'i kadındır. Geri kalan 3 öğretmen ise cinsiyetini belirtmemiştir. Öğretmenlerin 36'sı eğitim fakültesi, 12'si edebiyat fakültesi ve 1 tanesi ise eğitim enstitüsü mezunudur. Çalışmaya katılan öğretmenlerin 8 tanesi 0-10 yıl çalışmışlık aralığında bulunurken, 32'si 11-20 yıl aralığında görev yapan öğretmenlerdir. 24 ve yukarı yıl görev yapan öğretmenlerin sayısı 9'dur. Bu verilerden anlaşılacağı üzere çalışmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunun deneyimli öğretmenler olduğu görülmektedir.

Tarih Derslerinde Görsellerin Kullanımına Yönelik Öğretmenlerin Almış Oldukları Eğitim

Ders kitabındaki görseller, bu materyallerle verilmek istenen bilgi, beceri ve tutumların daha anlaşılır hale getirilmesinde ve daha kolay öğrenilmesine yardım edebilecek temel unsurlardır. Bu çerçevede, hangi öğretim alanı olursa olsun öğretmenlerin ders kitabındaki görsellerin nasıl kullanılabileceğiyle ilgili olarak gerek üniversite eğitimleri aşamasında ve gerekse hizmet içi eğitim yoluyla eğitim almaları önemlidir. Bu çerçevede araştırmaya katılan tarih öğretmenlerine gerek üniversite eğitimleri aşamasında, gerekse hizmet içi eğitimler aracılığıyla bu konuda eğitim alıp alamadıkları sorulmuştur.

Açık uçlu anket çalışmasına katılan öğretmenlerin çok büyük çoğunluğu (46, %93,8) tarih derslerinde görsellerin nasıl kullanılması gerektiğiyle ilgili olarak gerek üniversite eğitimleri aşamasında gerekse hizmet içi eğitimlerde herhangi bir eğitim almadıklarını belirtmişlerdir. Bu konuda üniversite eğitimi aşamasında eğitim aldığını ifade eden öğretmenler (3, %6,2) ise, bilgisayar kullanımına yönelik bir eğitim aldıklarını ifade etmektedirler. Hizmet içi eğitimlerde görsellerin nasıl kullanılması gerektiğiyle ilgili eğitim aldıklarını belirten bu öğretmenler, aldıkları eğitimin öğretim teknolojileri alanında olduğunu belirtmişlerdir. Anket çalışmasına katılan tarih öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun (44, %89,7) görsellerin nasıl kullanılması gerektiğiyle ilgili bir eğitim almamış olmalarına karşın, öğretmenler bu konuda eğitim almak istediklerini de ifade etmişlerdir.

Yukarıdaki konuyla ilgili anket sonuçlarının öğretmenlerle yapılan mülakat sonuçlarıyla örtüştüğü görülmektedir. Mülakat çalışmasına katılan öğretmenlerin tamamı, ders kitaplarında yer

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013

alan görsellerin nasıl kullanılabilmesiyle ilgili eğitim almadıklarını ifade etmişlerdir. Örneğin öğretmen **A**: “Bizler yetiştirilirken böyle bir eğitim almadık. Doğrusu bizler tarih öğretmeni olarak yetiştirildik. Bu konularda çok fazla bilgimiz yok, ama böyle bir eğitim almak isterdim” şeklinde bir görüş beyan etmiştir. Öğretmen **D**, ise yukarıdaki açıklamayı destekler bir biçimde şu açıklamayı yapmıştır:

“Görsellerin nasıl kullanılması gerektiğiyle ilgili bir eğitim almadık. Bizim zamanımızda tarih bilgisi daha ön plandaydı. Özel öğretim dersinde tarih dersi anlattık ve öğretmenimiz bize bu tür şeylerden bahsetmedi. Bunun dışında hizmet içi eğitim olarak, teknolojinin nasıl kullanılabilmesiyle ilgili bir eğitim aldım”

Anket ve mülakattan elde edilen verilerin ışığı altında, araştırmaya katılan tarih öğretmenlerinin ders kitabındaki görsellerin nasıl kullanılması gerektiğiyle ilgili olarak gerek üniversite eğitimleri aşamasında, gerekse hizmet içi eğitim sürecinde bir eğitim almadıkları görülmektedir.

Ders Kitabında Yer Alan Görsellerin Kullanım Sıklığı

Ders kitaplarındaki görseller öğrenmeye olumlu katkı sağlayan unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu materyallerin öğretmenler tarafından uygun zaman ve yerde kullanılması öğrenmeye olumlu yönde etki etmektedir. Tarih öğretmenlerine DSTDK’ndaki görselleri ne sıklıkla kullandıkları sorulduğu zaman, öğretmenlerin yarısına yakınının (20, %40,8) DSTDK’ndaki görselleri sık sık kullandığı görülmektedir. Buna karşın, yarıya yakın bir oranın (24, %48,9) ise, görselleri bazen kullandığı anlaşılmaktadır. Geri kalan 3 (%6,1) öğretmen ise, ders anlatımında ders kitabındaki görselleri kullanmadığını ifade etmiştir.

Yukarıdaki konuyla ilgili anket çalışmasından elde edilen verilerin mülakat sonuçlarıyla tam anlamıyla örtüşmediği görülmektedir. Mülakat çalışmasına katılan öğretmenlerin tamamı görselleri derslerinde sık sık kullanmadıklarını ifade etmişlerdir. Örneğin öğretmen **F**: “DSTDK’ndaki görselleri kullanıyorum ama sık sık kullandığımı söyleyemem. Eğer sadece görseller üzerine yoğunlaşırsam bu sefer dersi tamamlayamam” şeklinde bir ifade kullanmıştır. Yukarıdaki cevaba benzer bir cevap veren öğretmen **C**: “Tarih müfredatı çok yoğun, zaman sıkıntısı yaşamaktayız. Hatta bazı konuları yüzeysel geçmekteyiz. Bu sebeple ders kitabındaki görselleri sık sık kullandığımız söylenemez” açıklamasını yapmıştır. Yukarıdaki ifadelerden anlaşılacağı üzere çalışmaya katılan tarih öğretmenlerinin DSTDK’ndaki görselleri yeterince kullanmadıkları görülmektedir.

Ders Kitabında Yer Alan Görsellerin Anlaşılabilirliği ve İlgi Çekiciliği

Ders kitaplarının hazırlanma aşamasında dikkat edilmesi gereken en önemli hususlardan bir tanesi, ders kitaplarındaki görsellerin anlaşılır ve öğrencilerin ilgilerini çekecek yapıda olmasıdır. Bu bağlamda çalışmaya katılan öğretmenlere açık-uçlu anket aracılığıyla, ders kitabında yer alan görsellerin çekiciliği ve anlaşılabilirliği hakkındaki düşünceleri sorulmuştur. Anket çalışmasına katılan öğretmenlerin 14’ü (%28,5) DSTDK’ndaki görsellerin öğrenciler nazarında ilgi çekici olmadığını iddia etmektedir. Görsellerin kısmen ilgi çekici olduğunu ifade eden 17 (%34,6) öğretmene karşı, 16 (%32,6) öğretmen ise, görsellerin öğrencilerin gözünde ilgi çekici olduğunu belirtmiştir. Buna ilaveten, araştırmaya katılan öğretmenlerin 19’u (%38,7) DSTDK’ndaki görsellerin anlaşılır olmadığını vurgularken, 6 (%12,2) öğretmen ise görsellerin kısmen anlaşılır olduğunu belirtmiştir. Buna karşın 21 (%42,8) öğretmen görsellerin anlaşılır olduğunu ifade etmiştir.

Mülakat çalışmasına katılan sekiz öğretmenden altısı, ders kitabındaki görsellerin anlaşılır ve ilgi çekici olmadığını düşünmektedir. Öğretmen **F**, kullandıkları tarih ders kitabındaki görsellerle ilgili olarak şu yorumu yapmıştır: “Kullandığımız ders kitabında bulunan görsellerin bazıları anlaşılır ve net değil. Görsellerin net olmamasından dolayı öğrenciler görselde verilen

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013

mesajı anlamamakta ve bu nedenle problemler yaşamaktadırlar". Yukarıdaki cevaba benzer bir cevap veren öğretmen B, "Ders kitabındaki görsellerin bir kısmında problem var. Bazı görseller soluk ve bazıları çok küçük. Bu sebeple anlaşılmaları zor ve öğrenciye katkı sağlayamamaktadırlar" biçiminde bir ifade kullanmıştır.

Araştırmaya kayılan öğretmenlerden 2'si, yukarıda verilen cevaplardan kısmen farklı cevaplar vererek, ders kitaplarındaki görsellerin eskiye nazaran daha iyi olduğunu belirtmiştir. Örneğin öğretmen C: "Ders kitabındaki görseller eski ders kitaplarında bulunanlardan daha iyi. Ama yine de istenilen düzeyde değil" şeklinde bir ifade kullanmıştır.

Yukarıdaki cevaplara dayalı olarak, DSTDK'ndaki görsellerin ilgi çekiciliğinin ve anlaşılabilirliğinin yeterli olmadığı görülmektedir.

Ders Kitabında Yer Alan Görsellerin Baskı Kalitesi, Yazılı Metinlerle Uyumu ve Güncelliği

Ders kitaplarında yer alan görsellerin baskı kalitesi, yazılı metinlerle uyumu ve güncelliği ders kitaplarının hazırlanma aşamasında dikkat edilmesi gereken unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. DSTDK'ndaki görsellerin baskı kalitesiyle ilgili olarak öğretmenlere sorulan soruların cevapları incelendiği zaman, öğretmenlerin yarısından fazlası (29, %59,1) görsellerin baskı kalitesini yeterli bulmamaktadır. Buna karşın 9 (%18,3) öğretmen görsellerin baskı kalitesini kısmen yeterli bulurken, 10 (%20,4) öğretmen ise ders kitabındaki görsellerin baskı kalitesini yeterli bulduğunu ifade etmiştir. Ders kitabının baskı kalitesinin yeterli olmaması, bu materyalden istenilen verimin alınamamasına yol açmaktadır.

Ders kitaplarında yer alan görsellerle ilgili diğer önemli bir husus ise görsel metin uyumudur. Görsel metin uyumunun olmadığı durumlarda ders kitabında yer alan görsellerden istenilen verimin elde edilmesi mümkün değildir. Bu konuyla ilgili olarak, öğretmenlere yöneltilen sorunun cevapları incelendiği zaman, öğretmenlerin yarısından fazlası (29, %59,2) tarih ders kitabında yer alan görsellerin yazılı metinlerle uyumlu olduğunu belirtirken, 15 (%30,6) öğretmen ise, görsellerle yazılı metin uyumunun yeterli olmadığını belirtmişlerdir. 5 (%10,2) öğretmen ise görsellerin yazılı metinlerle kısmen uyumlu olduğunu düşünmektedir. Yukarıdaki verilere dayalı olarak tarih ders kitabındaki görsel metin uyumunda problemler yaşandığı görülmektedir.

Ders kitabında yer alan görsellerin sahip olması gereken diğer önemli bir husus ise, görsellerin güncelliğidir. Anket yoluyla araştırmaya katılan öğretmenlerden elde edilen veriler incelendiği zaman, bu soruya 10 (%20,4) öğretmenin cevap vermediği görülmektedir. Geri kalan öğretmenlerin 16'sı (%32,6) tarih ders kitabındaki görselleri güncel bulmamaktadır. Buna karşın, 9 (%18,3) öğretmen ise görselleri kısmen güncel bulmaktadır. DSTDK'ndaki görsellerin güncelliğini yeterli bulmayan öğretmen sayısı ise 14'dür (%28,5). Bu verilerden araştırmamıza konu olan ders kitabında yer alan görsellerin güncellik açısından problem barındırdığı anlaşılmaktadır.

İyi hazırlanmış bir ders kitabı, nitelikli görsellerinin yanında, bu görsellerle ilgili doyurucu bilgiye de sahip olmalıdır. Bu çerçevede, tarih öğretmenlerine incelenen ders kitabı bağlamında görsellerle ilgili yapılan açıklamaların yeterli olup olmadığı sorulmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısı (25, %51) ders kitabında yer alan görsellerle ilgili olarak yapılan açıklamaların yeterli olmadığını ifade ederken, 5 (%18,3) öğretmen açıklamaları kısmen yeterli bulmaktadır. Buna karşın 17 (%34,6) öğretmen ise, görsellerle ilgili yapılan açıklamaların yeterli olduğunu kanaatinde. Bu verilere dayalı olarak DSTDK'ndaki görsellerle ilgili açıklamaların istenilen düzeyde olmadığı anlaşılmaktadır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013

DSTDK'ndaki Görsellerin Eksik Yönleri

Eğitim ve öğretim sürecinde yaşanan eksikliklerin tespitinde öğretmenler en temel unsurlar arasında yer almaktadırlar. Bu bağlamda anket çalışmasına katılan tarih öğretmenlerine DSTDK'ndaki görsellerde ne tür eksikliklerin olduğu sorulmuştur. Bu soruya 13 (%26,5) öğretmen cevap vermemiştir. Açık uçlu soruların analizi neticesinde aşağıdaki kategorilerin ön plana çıktığı görülmektedir:

- Görseller açık ve anlaşılabilir değildir (10, %20,4)
- Görseller içerikle uyumlu değildir (10, %20,4)
- Harita, tablo ve şemalar net değildir (6, %12,2)
- Görsellerin baskı kalitesi düşüktür (5, %10,2)
- Şema ve tablo sayısı azdır (3, %6,1)
- Görseller güncel değildir (2, %4)

Yukarıdaki kategoriler incelendiği zaman, çalışmaya katılan tarih öğretmenlerine göre DSTDK'ndaki görsellerin en önemli eksikliğinin bu materyallerin net ve anlaşılır olmamasından kaynaklandığı görülmektedir. Buna ilaveten ders kitabındaki metinlerle görsellerin uyumlu olmaması diğer önemli bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Görsellerin eksik yönleriyle ilgili elde edilen verilerin sosyal bilgiler ders kitaplarına yönelik yapılan çalışmalarla örtüştüğü görülmektedir. Örneğin, Sığan (1997: 147–148) ve Alkan'ın (2002) çalışmaları da sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel ve metin uyumsuzluğundan bahsetmektedir. Buna ilaveten, bu iki çalışmayla örtüşen bir diğer sonuç ise, görsellerin baskı kalitesinin yetersiz olmasıdır.

Görsellerin Sahip Olması Gereken Özellikler:

Anket çalışmasına katılan tarih öğretmenlerine sorulan diğer bir soru ise, ders kitaplarında yer alan görsellerin sahip olması gereken özelliklerin neler olması gerektiğiyle ilgilidir. Öğretmenler aşağıda sıralandığı üzere, ders kitabında yer alan görsellerin sahip olması gereken altı temel özelliği ön plana çıkarmışlardır:

- Konu ile örtüşmelidir (17, %34,6).
- Görseller bilimsel ve güncel olmalıdır (15, %30,6).
- Görseller yeterince açıklayıcı olmalıdır (20, %40,8).
- Görseller öğrenciler tarafından yorumlanabilmelidir (11, % 22,4).
- Görseller dikkat çekici olmalıdır (9, %18,3).
- Görseller öğrencileri düşündürmelidir (4, %8,1).

Araştırmaya katılan tarih öğretmenlerinin görsellerin sahip olması gereken niteliklerle ilgili verdikleri cevaplar incelendiği zaman, bu cevapların nitelikli bir tarih ders kitabında bulunması gereken özelliklerin bir kısmını taşıdığı görülmektedir.

Ders Kitabında Yer Alan Görsellerin Kullanımında Dikkat Edilen Hususlar

Ders kitaplarında yer alan görsellerden istenilen verimin elde edilebilmesi için öğretmenlerin görsellerin nasıl kullanılması gerektiği konusunda yeterli bilgi ve deneyime sahip olmaları gerekmektedir. Bu çerçevede araştırmaya katılan tarih öğretmenlerine DSTDK'ndaki görselleri kullanırken nelere dikkat edildiği sorulmuştur. Anket çalışmasına katılan 49 öğretmenden

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013

sadece 31 tanesi bu soruya cevap vermiştir. Verilen cevaplar frekansı en yüksek olandan düşüğe olana doğru aşağıdaki gibidir:

- Görselleri konu ile örtüştürürüm (21, %42,8)
- Görselleri öğrencilere yorumlatırım (13, %26,5)
- Görselleri öğrencilere açıklattırırım (5, %10,2)
- Görsellerle ilgili tartışma yaptırırım (2, %4)

Yukarıda verilen cevaplar incelendiği zaman, tarih öğretmenlerinin önemli bir kısmının tarih ders kitaplarında yer alan görselleri öğrencilerine yorumlattırılmayıp, bu materyaller üzerinde tartışma yaptırılmadığı görülmektedir. Buna ilaveten, tarih öğretmenlerinin 18'inin (%36,7) yukarıdaki soruya cevap vermemiş olmaları öğretmenlerin bir kısmının görsellerin kullanımı konusunda yeterli deneyim ve bilgi sahibi olmadığını göstermektedir.

Yukarıdaki konuyla ilgili öğretmenlerle yapılan mülakat sonuçları büyük ölçüde anketten elde edilen verilerle örtüşmektedir. Mülakat çalışmasına katılan öğretmenlerin tamamının ders kitabında yer alan görselleri verimli bir biçimde nasıl kullanabilecekleri konusunda yeterli deneyim ve beceriden uzak oldukları görülmektedir. Örneğin öğretmen **A**, bu konuyla ilgili şu ifadeleri kullanmaktadır: “DSTDK’ndaki görselleri kullanırken önce resmi öğrenciye tanıtırım. Daha sonra ise öğrencilerden görselleri açıklamasını isterim. Yaptığımız budur ancak bazı öğrenciler bunu yaparken, bazı öğrencilerin seviyesi düşük olduğu için, görselleri açıklamamaktadırlar”. Bu konuyla ilgili fikir beyan eden öğretmen **E** ise, “Öğrencilerimin seviyesi düşük, çoğu görselleri değerlendirme aşamasında problem yaşıyorlar. Görsel hakkında bilgi veririm ve daha sonra öğrencilerimden görseli yorumlayabildikleri kadar yorumlamalarını isterim” biçiminde bir açıklama yapmıştır.

Gerek anket gerekse mülakat sonuçlarından elde edilen verilere göre araştırmaya katılan tarih öğretmenlerinin görsellerin nasıl kullanılması gerektiği konusunda yeterli bilgilerinin olmadığını göstermektedir. Özellikle öğretmenlerin görsel analiziyle ilgili cevaplar vermemiş olmaları dikkat çekicidir.

Görsellerin Kullanımı Aşamasında Yaşanan Problemler:

DSTDK’ndaki görselleri kullanırken öğretmenlerin ne tür problemlerle karşılaştıklarına ilişkin sorulan soruya öğretmenler bir dizi cevap vermişlerdir. 49 tarih öğretmeninden 5’i (%10,2) bu soruya cevap vermezken, 9 (%18,3) öğretmen görsel kullanımında bir sorunla karşılaşmadığını ifade etmiştir. Görsel kullanımında problem yaşadığını ifade eden tarih öğretmenlerinin anket çalışmasında verdikleri cevaplar incelendiğinde frekansı en yüksek olan dört cevap aşağıdaki gibidir:

- Öğrencilerin giriş davranışlarının yetersiz olmalarından kaynaklanan problemler (14, %28,5).
- Görsellerin açık ve net olmamasından kaynaklanan problemler (10, %20,4).
- Görsellerin ebatlarının küçük olmasından kaynaklanan problemler (6, %12,2).
- Görsellerin analizine ayıracak vaktin olmaması (5, %10,2).

Yukarıdaki konuyla ilgili olarak mülakat çalışmasına katılan tarih öğretmenleri, bazı problemleri ön plana çıkarmışlardır. Bunların ilki öğrencilerin resimleri değerlendirecek kapasitelerinin yeterli olmamasıdır. Örneğin öğretmen **B**: “Bizler tarih öğretmeni olarak görselleri öğrencilere yorumlatmak istediğimiz zaman karşımıza çıkan en büyük engel,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013

öğrencilerin bu resimleri değerlendirebilmesi için yeterli alt yapıya sahip olamamasıdır” şeklinde bir ifade kullanmıştır. Bu görüşü destekleyen öğretmen F ise, “Bazı öğrencilerimizin kapasiteleri çok düşük. Bu sebeple bu öğrencilerle resimlerin analizinde sıkıntılar yaşamaktayız” biçimde bir açıklama yapmıştır.

Mülakatlarda görsellerin kullanımında ön plana çıkan diğer bir unsur ise, zaman yetersizliği olarak vurgulanmıştır. Bu konuda öğretmen C: “Müfredat programımız geniş. Müfredattaki konuların hepsini tamamlayabilmek için, yeterli zamanımız yok. Bunun yanında, bir de görselleri kullanmak için zaman ayırırsak, zaman açısından sıkıntı yaşarız” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Yukarıdaki verilere dayalı olarak, çalışmaya katılan öğretmenlerin görsel kullanımıyla ilgili problemler arasında, ders kitabından kaynaklanan eksiklikler ve öğrencilerin giriş davranışlarının yetersiz olmalarını ön plana çıkardıkları görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada tarih öğretmenlerinin DSTDK’nda yer alan görseller hakkındaki görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Açık-uçlu anket ve mülakata dayalı olarak yürütülen bu çalışmanın temel sonucunda, çalışmaya katılan tarih öğretmenlerinin gerek üniversite eğitimleri aşamasında, gerekse hizmet-içi eğitim sürecinde ders kitaplarında görsellerin nasıl kullanılabileceğiyle ilgili bir eğitim almadıkları görülmektedir.

Ders kitabındaki görsellerin niteliğiyle ilgili öğretmenlerin görüşleri incelendiği zaman, tarih öğretmenlerinin çoğunluğunun ders kitaplarındaki görsellerin öğrenciler nazarında yeterince ilgi çekici olmadığını düşündükleri görülmektedir. Buna ilaveten, tarih öğretmenlerinin yarısından fazlası, DSTDK’ndaki görsellerin anlaşılır olmadığını ve düşünme becerilerini geliştirmediği kanaatinde dirler.

Ders kitabında yer alan görsellerin baskı kalitesi, yazılı metinlerle uyumu ve güncelliğiyle ilgili elde edilen veriler incelendiği zaman, öğretmenlerin yarısından fazlasının görsellerin baskı kalitesini ve görseller hakkındaki açıklamaları yeterli bulmadıkları görülmektedir. Buna karşın aynı oranda öğretmen ders kitabındaki metin görsel uyumu konusunda olumlu düşünmektedir. Ders kitabındaki görsellerin güncelliği konusunda ise, öğretmenlerin çoğunluğu görselleri güncel bulmamaktadır.

Araştırmaya katılan tarih öğretmenlerinin çoğunluğunun DSTDK’ndaki görsellerin nasıl kullanılması gerektiğiyle ilgili yeterli bilgilerinin olmadığı anlaşılmaktadır. Buna ilaveten, görsellerin sadece araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısına yakın bir kısmı tarafından sık sık kullanıldığı görülmektedir. Öğretmenlere göre görsellerin kullanım aşamasında en sık yaşanan problemler ise, öğrencilerin görsel analiziyle ilgili alt yapılarının eksikliği, görsellerin açık ve anlaşılır olmaması ve zaman yetersizliği olarak ifade edilmektedir.

Çalışmaya katılan öğretmenler ders kitabındaki görsellerin bir dizi nitelik ve özelliğe sahip olması gerektiğini ifade etmektedirler. Bu nitelik ve özellikler ise, görsellerin açıklayıcı, dikkat çekici, bilimsel ve güncel olmalarının yanında, yorumlanabilme ve konuyla örtüşmeleri gerektiği üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Bu çalışmaya dayalı olarak aşağıdaki öneriler yapılabilir;

- Tarih öğretmenlerine görsel kullanımıyla ilgili hizmet-içi eğitim verilmelidir.
- DSTDK’ndaki görseller daha ilgi çekici ve anlaşılır hale getirilmelidir.
- DSTDK’ndaki görsellerin baskı kalitesi arttırılmalıdır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013

- DSTDK’ndaki görseller ders kitabındaki yazılı metinlerle uyumlu hale getirilmelidir.
- DSTDK’ndaki görseller güncel hale getirilmelidir.
- Tarih öğretmenleri DSTDK’ndaki görselleri daha sık kullanmaları konusunda teşvik edilmelidir.
- Tarih öğretmenlerine görsellerin nasıl kullanılması gerektiğiyle ilgili hizmet-içi eğitim verilmelidir.
- Tarih derslerinde görsellerin nasıl kullanılacağı yönünde öğrenciler bilgilendirilmelidir.

Bu araştırmayla elde edilen verilerin birkaç alana doğrudan katkı sağladığı düşünülmektedir. Öncelikle, elde edilen veriler, dokuzuncu sınıf tarih ders kitabındaki görsellerle ilgili problemleri ortaya koyarak, ders kitabının görseller açısından daha nitelikli bir hale getirilmesine katkı sağlayıcı niteliktedir. İkinci olarak çalışma, araştırmaya katılan tarih öğretmenlerinin ders kitabındaki görsellerin kullanım düzey ve yeterliliklerini ortaya koymuştur. Buna ek olarak, araştırma tarih ders kitabı yazarlarına görsellerin ders kitabına yerleştirilmesinde yol gösterici niteliktedir.

KAYNAKÇA

- AKIN, İ. B. (2007). *2005–2006 Öğretim Yılı İlköğretim Okulları Hayat Bilgisi Ders Kitaplarının Pedagojik Açısından Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ALKAN, B. (2002). *İlköğretim İkinci Kademe 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ASLAN, E. (1992). “Ortaöğretimde Kullanılan Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitapları” Şeyda Ozil ve Nülifer Tapan (Ed.) *Türkiye'nin Ders Kitapları*, (ss. 175-203), İstanbul: Cem Yayınevi.
- ASLAN, İ. (2005). *Ortaöğretim 9.Sınıf Coğrafya Ders Kitaplarının Eğitim –Öğretime Uygunluğunun Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- BEK, S. S. (2005). *İlköğretim 4, 5, 6 ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Harita-Metin İlişkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- BÖLÜKBAŞ, O. (2005). *İlköğretim I. Kademe Bilgisayar Dersi İçin Bir Ders İçeriği Önerisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- CEYHAN, E. ve Yiğit, B. (2004). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- GÜNEŞ, F. (2002). *Ders Kitaplarının İncelenmesi*, Ankara: Ocak Yayınları.
- KABAPINAR, Y. (1991). *Müfredat Programı ve Ders Kitapları Açısından Ortaöğretim’de (Lise) Tarih Öğretimi*, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- _____ (1992). “Bir İdeolojik Mücadele Alanı Olarak Lise Tarih Ders Kitapları II” *Toplum ve Tarih*, 28–31.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013

- _____ (1998). *A Comparison Between Turkish and English History Textbooks: Design, Construction and Usability Issues*, Unpublished Doctorate Thesis, University of Leeds, England.
- KAYA, Z. (2002). *Uzaktan Eğitim*, Ankara: Pegem A. Yayıncılık.
- KAYABAŞI, B. (2003). *İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Ders Kitapları İle İlgili Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KILIÇ, A. ve Seven, S. (2002). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*, 2. Baskı, Ankara: Anı Yayıncılık.
- KILIÇ, S. (1999). *İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin ve Müfettişlerin Görüşleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖZBARAN, S. (1992). *Tarih ve Öğretimi*, İstanbul, Cem Yayınevi.
- _____ (1997). *Tarih, Tarihçi ve Toplum*, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- _____ (2003). *Güdümlü Tarih*, İstanbul, Cem Yayınevi.
- SAFRAN, M. ve Ata, B. (1996). Barışçı Tarih Öğretimi Üzerine Çalışmalar. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 11-26.
- SEVEN, S. (2001). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders kitapları Hakkında Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SIĞAN, C. (1997). *İlkokulda Sosyal Bilgiler Dersinin Etkinliğini Azaltan Faktörlerin Araştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ŞAHİN, C. (Ed.) (2001). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*, Ankara, Nobel Yayınevi
- OĞUZUOĞLU, D. (2001) *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu (Sosyal Bilgiler, Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük)*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti., Yayın No:285.
- ŞİMŞEK, N. (1997). *Derste Eğitim Teknolojisi Kullanımı*, Ankara: Anıl Matbaa.
- TEKİŞİK, H. H. (1986), “Ders Kitabı Nedir, Seçimi Nasıl Olmalı?”, *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 11, (110), 1-3.
- UZGUÇ, K. H. (2002). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim bilimleri Enstitüsü.
- YALÇINKAYA, E. (2004), *İlköğretim Okulu Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Haritaların Nitelikleri ve Kullanılabilirlik Düzeylerine İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri (Kayseri Örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- YEL, S. (2003), “Ders Kitabı İncelemesi (Örnek Bir Çalışma)”, Leyla Küçükahmet (Ed.), *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*, 2. Baskı içinde (148-173), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013

